

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Bölcsészkar

2023–2024-es tanév

III. év, II. félév

I. Általános információk

A tantárgy neve: Szintaxis II.

Kódja: LLM6124 (MA), LLM6224 (MB), LLM6024 (MM)

Kreditszáma: 5 (MA), 4 (MB), 7 (MM)

Az előadások időpontja: csütörtök 12:00–14:00

II. A tantárgyfelelőssel kapcsolatos információk

Neve, beosztása: Dr. Kádár Edith, docens

Elérhetőség: unikornis2015@gmail.com, Teams

Szemináriumvezető: Dr. Zsemlyei Borbála, adjunktus (e-mail: zsemlyei@yahoo.com)

III. A tantárgy leírása:

A beszéd természetes funkcionális egységének, a mondatnak, valamint a mondatok jelentős részét fölépítő szószerkezeteknek a vizsgálata továbbá az összetett és a többszörösen összetett mondat tagmondatai közti viszonyok bemutatása képezi a félév anyagát.

A leíró szófajtan és alaktan folytatásaként, a mondattani ismeretek betekintést nyújtanak a mondat belső struktúrájába, tárgyalva egyrészt a mondatrészek és a tagmondatok fajtáit, másrészt a szerkezeti elemek mondati való összekapcsolódásának szabályszerűségeit, továbbá a mondat funkcionális-szemantikai kategóriáinak némelyikét.

Az előző félévben elsajátított szófajtani és alaktani ismeretek itt oly módon köszönnek vissza, hogy egyrészt a lexikai szófajtság alapvetően meghatározza, hogy egy adott szó milyen szintaktikai környezetben fordulhat elő, így a mondattan támaszkodik a szófajtanra; másrészt a szavak szintagmává és mondati való kapcsolódását a magyar nyelv alapvetően morféma segítségével valósítja meg, így az összetettszó-alkotás mellett a grammatikai jelöltség is érintkező terület alaktan és mondattan között.

- **Készségek, képességek:** A kurzus célja a mondattani kutatás/elemzés alapvető módszereinek készségszintű elsajátítása.

IV. Olvasmányok:

Szakirodalom:

Kálmán László (szerk.): *Mondattan I.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2001. (6., 7., 8., 10. és 11. fejezet)
<http://budling.nyttud.hu/~kalman/arch/konyv01.pdf>

É. Kiss Katalin – Siptár Péter – Kiefer Ferenc: *Új magyar nyelvtan. I. rész: Mondattan.* Osiris Kiadó, Budapest, 2003. (4–10. fejezetek).

Németh Boglárka: *Az aspektus a magyar nyelvben.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2012, 78–110.

http://hunlang.lett.ubbcluj.ro/data/segedanyagok/Nemeth%20Boglarka_Az%20aspektus%20a%20magyar%20nyelvben_Tinta_78-110.pdf

Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban.* 1. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2017. 172–173, 187–271.

Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban.* 2. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. 247–313, 314–361.

Kálmán C. Gy., Kálmán L., Nádasy Á. és Prószyk G. *A magyar segédigék rendszere.* In: Telegdi Zs. és Kiefer F. (szerk.), *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XVII,* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. 49–103. (vagy innen: http://real-j.mtak.hu/1141/1/ALTYELVTAN_17.pdf)

A fentiek érvényes könyvtári belépővel megtalálhatók a <https://public-view.bcucuj.ro/> oldalon is, az első opcióra klikkelve, majd a kart és a szakot kiválasztva a tantárgy nevének (Szintaxis II. (LLM6024)-ként szerepel)

V. Az órák tervezete:¹

1. előadás: A féléves tananyagbeosztás, a felhasználandó/elolvasandó szakirodalom, valamint a követelmények (=a tantárgy teljesítésének feltételei) ismertetése, bevezető beszélgetés

2. előadás: Mondatszerkezet, mondatszerkezeti modellek. Az összetett mondat.

3. előadás: Külső időszerkezet. A mondat belső időszerkezete (aspektus) I. Vendleri igeosztályok. Szituációs aspektus.

Háttéranyag (a külső időszerkezethez): Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban.* 2. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. 174–246.

4. előadás: A mondat belső időszerkezete (aspektus) I. Vendleri igeosztályok. Szituációs aspektus.

Olvasnivaló: Németh Boglárka: *Az aspektus a magyar nyelvben.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2012. http://hunlang.lett.ubbcluj.ro/data/segedanyagok/Nemeth%20Boglarka_Az%20aspektus%20a%20magyar%20nyelvben_Tinta_78-110.pdf (78–99)

---

¹ Az előadások és szemináriumok után **olvasnivaló**ként az szerepel, amit nyelvileg és technikailag a leghozzáférhetőbbnek gondolunk a téma szempontjából. Ha lemaradtál az előadásról/szemináriumról, ezeket mindenképpen olvasd el! Akkor is hasznos lehet, ha nem (vagy nem részletesen) jegyzeteltél, és a jegyzeteidből, valamint a ppt-kből a vizsgaidőszakban már nem tudod rekonstruálni a részleteket. A **háttéranyag** többnyire segítő szerepű: ha kisebb lépésekben lenne könnyebb, akkor ezeket ajánljuk.

5-6. előadás: Nézőponti aspektus és kategóriái.

Olvasnivaló: Németh Boglárka: *Az aspektus a magyar nyelvben*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2012.
http://hunlang.lett.ubbcluj.ro/data/segedanyagok/Nemeth%20Boglarka_Az%20aspektus%20a%20magyar%20nyelvben_Tinta_78-110.pdf (99–110)

7. előadás: Kijelentések és modális mondatok. Felkiáltó, felszólító, kérdő mondatok (1).

Olvasnivaló:

Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 1. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2017. [172–173.](#)

Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 2. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. [314–318.](#)

Kálmán László (szerk.) *Mondattan I*. Tinta Kiadó, Budapest, 2001. 136–141. (7. fejezet)
<http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/konyv01.pdf>

Háttéranyag:

Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 1. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2017. 187–271.

Kádár Edit (szerk.): [Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban. 2. kötet.](#) Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. 247–313, 314–361.

8. előadás: Kérdő mondatok (2) Dallamminták, beágyazás, mellérendelés. Mondatszerkezet. Többszörös kérdés. Eldöntendő, választó és kiegészítendő kérdések.

Olvasnivaló:

Kálmán László (szerk.) *Mondattan I*. Tinta Kiadó, Budapest, 2001. 98–135. (6. fejezet)
<http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/konyv01.pdf>

Háttéranyag:

Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 1. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2017. 187–271.

Kádár Edit (szerk.): [Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban. 2. kötet.](#) Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. 247–313, 314–361.

9. előadás: Szórend és/vagy szerkezet? A mondat mint szerkezetek szerkezetek.

Nádasdy Ádám előadása <https://videotorium.hu/en/recordings/4704/mondattan-6>

10.–12. előadás: Az összetett mondatok modalitása. Kötőmódú mondatok. Igeneves szerkezetek.

Olvasnivaló:

É. Kiss Katalin: Mondattan. In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (8. fejezet.)

Háttéranyag:

Kálmán C. Gy., Kálmán L., Nádasy Á. és Prószéky G. [A magyar segédigék rendszere](#). In: Telegdi Zs. és Kiefer F. (szerk.), *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XVII*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. 49–103. (vagy: http://real-j.mtak.hu/1141/1/ALTNYELVTAN_17.pdf)

***

1. szeminárium: Mi a mondattan?

<https://www.nyest.hu/hirek/mi-az-a-mondattan>

2.–4. szeminárium: Főnév és főnévi csoport a mondatban

Olvasnivaló:

É. Kiss Katalin: Mondattan. In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (4.1, 4.2, 4.3 és 4.4 alfejezet.)

5. szeminárium: Birtokos szerkezet, birtoklásmondat

Olvasnivaló:

É. Kiss Katalin: Mondattan. In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (4.5 és 4.6 alfejezet.)

6. szeminárium: Tárgyi szerepű főnévi csoport.

Olvasnivaló:

É. Kiss Katalin: Mondattan. In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (4.7 és 4.8 alfejezet)

7. szeminárium: Mellékneves kifejezés

Olvasnivaló:

É. Kiss Katalin: Mondattan. In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (5. fejezet)

8. szeminárium: Határozósós kifejezés

Olvasnivaló:

É. Kiss Katalin: Mondattan. In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (6. fejezet)

9. szeminárium: Mellérendelés, ellipszis. Független alárendelés.

Olvasnivaló:

Kálmán László (szerk.) *Mondattan I.* Tinta Kiadó, Budapest, 2001. 180–187. (11. fejezet)
<http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/konyv01.pdf>

É. Kiss Katalin: *Mondattan.* In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan.* Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (9.2 alfejezet)

10–11. szeminárium: Alárendelő mondatok: *hogy* kötőszós és vonatkozó névmási kötőszós mondatok
Olvasnivaló:

Kálmán László (szerk.) *Mondattan I.* Tinta Kiadó, Budapest, 2001. 142–158. (8. fejezet) és 159–179 (10. fejezet) <http://budling.nytud.hu/~kalman/arch/konyv01.pdf>

É. Kiss Katalin: *Mondattan.* In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan.* Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (9.1, 9.3, 9.4 és 9.5 alfejezet)

12. szeminárium: A mondatátszövődés. Összegzés.

Olvasnivaló:

É. Kiss Katalin: *Mondattan.* In: É. Kiss Katalin – Kiefer Ferenc – Siptár Péter: *Új magyar nyelvtan.* Osiris Kiadó, Budapest, 2001. (10. fejezet)

VI. Követelmények és a számonkérés módja:

A számonkérés módja:

A. változat

- **Szemináriumi jegy: 35%**
  - A szemináriumok utolsó 10–15 percében minden hallgató az adott témával kapcsolatos néhány kérdésre fog válaszolni, és így pontokat fog gyűjteni. A félév végére maximum 100 pontot lehet gyűjteni (szemináriumonként 6–10 pontot, a feladatoktól/témától függően). Főszakon és monoszakon ahhoz, hogy a szemináriumi feladatokra meglegyen az átmenő minősítés, minimum 50 pontot kell összeszedni (és minimum 8 feladatot kell megoldani – tulajdonképpen ennyit jelent a 30%-os hiányzási arány). A végső pontszám úgy alakul ki, hogy a pontokat összeadjuk és elosztjuk százzal, majd 0,50-től fel-, az alatt lekerekítünk. Mellékszakosoknak min. 4 feladatot kell megoldani (tulajdonképpen ennyit jelent a 30%-os hiányzási arány), az 1., 3., 5., 7., 9. és 11. szeminárium feladataiból. A 6 feladatra összesen 53 pontot lehet összegyűjteni. Az átmenőhöz minimum 27 pontot kell összeszedni, ami ötösnek felel meg, 28 és 32 pont között 6-os, 33 és 37 pont között 7-es, 38 és 42 között 8-as, 43 és 48 között 9-es, 49 és 53 között 10-es.
- **Vizsgajegy: 65%²**

---

² Aki a kritériumoknak megfelelő méretű készített határidőre, és a feladatnak megfelelően adott hozzá leírást, annak ez a jegy 5%-t jelenti, a vizsgajegy pedig 60%-ot számít.

B. változat

- **Szemináriumi jegy: 35%**
  - A szemináriumok utolsó 10–15 percében minden hallgató az adott témával kapcsolatos néhány kérdésre fog válaszolni, és így pontokat fog gyűjteni. A félév végére maximum 100 pontot lehet gyűjteni (szemináriumonként 6–10 pontot, a feladatoktól/témától függően). Főszakon és monoszakon ahhoz, hogy a szemináriumi feladatokra meglegyen az átmenő minősítés, minimum 50 pontot kell összeszedni (és minimum 8 feladatot kell megoldani – tulajdonképpen ennyit jelent a 30%-os hiányzási arány). A végső pontszám úgy alakul ki, hogy a pontokat összeadjuk és elosztjuk százzal, majd 0,50-től fel-, az alatt lekerekítünk. Mellékszakosoknak min. 4 feladatot kell megoldani (tulajdonképpen ennyit jelent a 30%-os hiányzási arány), az 1., 3., 5., 7., 9. és 11. szeminárium feladataiból. A 6 feladatra összesen 53 pontot lehet összegyűjteni. Az átmenőhöz minimum 27 pontot kell összeszedni, ami ötösnek felel meg, 28 és 32 pont között 6-os, 33 és 37 pont között 7-es, 38 és 42 között 8-as, 43 és 48 között 9-es, 49 és 53 között 10-es.
- **A félév közben tanulócsoportokban vagy egyénileg megoldott projekt: 15%**
  - Egy szintaktikai szabadulósobás projektet lehet megoldani 3 fős, a félév során változatlan összetételű tanulócsoportokban vagy egyénileg. A feladattal maximum 20 (x3) pontot lehet szerezni. Részletes leírást a Teamsbe feltöltött változatban. A csoporton belül a feladatra kapott pontok elosztását a csoporttagok végzik, és ezt már a projekt benyújtásakor jelzik %-os formában. A félév végén az egyéni pontszámok jeggyé konvertálása a következőképpen történik: 10 pont: **5**, 11–12 pont: **6**, 13 pont: **7**, 14–15 pont: **8**, 16–17 pont: **9**, 18–20 pont: **10**)
- **Vizsgajegy: 50%³**

Figyelem! Az opciók (A. vagy B.) menet közben nem módosíthatók. A B. opciót választóknak márc. 5-én éjfélig lehet nyilatkozni az e-mailes vagy Teams elérhetőségek valamelyikén. Mindkét opció esetében a végjegy minden komponenséből átmenő jegyet kell szerezni ahhoz, hogy átlagot lehessen számolni.

VII. Szervezési kérdések, különleges helyzetek kezelése

[Órán való jelenlét, a vizsgára való jelentkezés feltételei, pótlási lehetőségek, a plagizálás következményei, a vizsgán történő csalás(i kísérletek) következményei, a fellebbezések orvoslása].

Az előadásokon a **jelenlét** nem kötelező, mindazonáltal tapasztalat, hogy segít a tantárgy követelményeinek teljesítésében (a sikeres vizsgában). A szemináriumok 30%-áról lehet hiányozni, ami azt jelenti, hogy a félév során esedékes 12 szemináriumból négyről, 6 szemináriumból kettőről. Ennél

---

³ Aki a kritériumoknak megfelelő méretűt készít, és a feladatnak megfelelően adott hozzá leírást, annak ez a jegy 5%-t jelenti, a vizsgajegy pedig 45%-ot számít.

több (részképzéssel/áthallgatással/egészségügyi okokkal nem indokolt) hiányzás esetén a szemináriumi nem teljesítettnek minősül, ezért végső jegy nem számolható a tantárgyból.

Az első vizsgaidőpont előtt legkevesebb 2 nappal fel kell iratkoznia a félév végén rögzítendő felületen az adott vizsgaidőszak két lehetséges vizsgaidőpontja közül valamelyikre. Aki elmulasztja a feliratkozást, nem vizsgázhat, illetve mindenki csak azon a dátumon vizsgázhat, melyre előzetesen feliratkozott. (A fák nevében is köszönjük.)

A **megszerzett részjegyek** 4 vizsgaidőszakon át érvényesek (azaz pl. a 2024. júniusi rendes vizsgaidőszakban megszerzett részjegy a 2025-ös júniusi pótvizsgáig). Ha ezalatt nem sikerül megszerezni a teljes jegyet, a részjegy elvész, és újra meg kell szerezni.

A vizsgán történő csalási kísérlet a vizsgáról/felmérőről való kizárással jár.

Minden egyéb, itt fel nem sorolt kérdésben a BBTE Chartájának és mellékleteinek rendelkezései a mérvadók.

VIII. A tanszéki könyvtárban hozzáférhető ajánlott olvasmányok:

Bánréti Zoltán: *A mellérendelés és az ellipszis nyelvtana a magyarban*. Tinta Könyvkiadó, Budapest 2007.

Hadrovics László: *A funkcionális magyar mondattan alapjai*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1969.

Károly Sándor: Mondat és megnyilatkozás. *MMNySzgy.* I. 342–349.

Kiefer Ferenc: *A modalitás*. *Linguistica. Series C, Relationes* 1. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1990.

Kiefer Ferenc: *Az előfeltevések elmélete*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983.

Németh Boglárka: *Az aspektus a magyar nyelvben, különös tekintettel a statikusságra*. Tinta Kiadó, Budapest, 2012. (teljes könyv)

Strukturális magyar nyelvtan 1. Mondattan. Szerk.: Kiefer Ferenc, AkadK., Budapest, 1992. (Főként Komlósy András: *Régensek és vonzatok* c. fejezete.)